
Madde Bağımlılığı

Bağımlılığın Fizyolojisi

Nöronlar arasında sinirsel iletişimi sağlayan kimyasallara **nörotransmitter** denir. Sinir sistemi boyunca sinirsel sinyaller bu kimyasal taşıyıcılar yardımıyla iletilir

- Madde sinapslardaki dopamin miktarını artırmakta
- Artan dopamin mutluluk hissini artmasıyla sonuçlanır
- Bağımlı aynı duyguyu yaşamak için daha fazla ilaç almak durumunda kalıyor.

Dopamin

Vücutta doğal olarak üretilen bir kimyasaldır.

Beyinden salınır ve dopamin reseptörlerini aktive eder.

Sempatik sinir sistemindeki etkileri dolayısıyla ilaç olarak; kalp atışlarını hızlandırmak ve kan basıncını yükseltmek için kullanılır.

Endorfin

İnsan vücudunda ağrıyan dokularda ağrının azalması için beyin tarafından üretilen hormonlardır.

Hormonun işlevi, ağrının şiddetini azaltmak ve vücuda daha az rahatsızlık vermesini sağlamak için sinirleri uyuşturmasıdır.

Endorfinlerin ağrı kesici etkisi morfinden yaklaşık 30 kat daha fazladır.

Mutluluk hormonu olarak da anılır. Heyecan, ağrı, egzersiz gibi durumlarda salınımı artış gösterir.

Serotonin

İnsanda mutluluk, canlılık ve zindelik hissi veren bir nörotransmitterdir. Eksikliğinde depresif, yorgun, sıkılgan bir ruh hali görülür.

Açlık, yorgunluk, stres, yemek, ışık ve ilaç gibi faktörler serotonin düzeyini etkilemektedir.

Stres ve düşük kan şekeri

Oksijen, kusma, içinde aminler bulunan

gıdalar (örn: peynir, çikolata, portakal, mandalina, domates) ve içinde triptofan amino asiti bulunan gıdalar (örn: süt, hindi eti)

Madde bağımlılığı

- Suç işleme eğilimi olan kişilerde
- Nörotransmitter eksikliği
- Genetik bazlı olabilir

Bağımlılık Süreci

- **Maruziyet:** Mutluluk verici olduğu düşünülen ilaç ile karşılaşma
- **Mecburiyet:** Davranışı devam ettirebilmek için zaman, enerji ve paranın harcanması. Normal davranışlar dejenere olmuştur
- **Kontrol kaybı:** Bağımlılar davranışlarının kontrolünü kaybederler böylece birden fazla ilaca bağımlı hale gelirler

MADDE BAĞIMLILIĞI

- Bazı kimyasal maddelerin "keyif almak, sıkıntılardan kurtulmak" gibi düşüncelerle kişilerin davranış ve duygularında olan değişiklik ve o ilacın kullanıma olan bağımlılığıdır.
- Bağımlılık yapan psikoaktif maddelere **uyuşturucu** veya **narkotikler** adı verilir.

- İlacın tıbbi endikasyon dışında veya o toplumun kültürel ve sosyal yapısına uymayan şekilde kullanılması "**madde suistimali**" olarak tanımlanır.

Fiziksel bağımlılık "ilaca maruz kalma sonucu, özellikle sinir sistemi normal fonksiyonlarını yerine getirmesi için ilaca gereksinim duymadır."

Psişik bağımlılık "ilaca karşı ruhsal zorunluluk duymadır."

Tolerans "kimyasal maddenin veya ilacın beklenen etkisine göre cevabın azalmasıdır. İstenilen cevabı alabilmesi için doz artırılmalıdır."

BAĞIMLILIĞA YOL AÇAN ETKENLER

- Kimyasal maddenin pekiştiri yapması
- Kullananın kişisel özellikleri
- Çevresel (sosyal-kültürel etkenler)

MADDENİN PEKİŞTİRİ YAPMASI

- Maddenin oluşturduğu keyif artmasına **pozitif pekiştiri** adı verilir. Bu kişinin ilaç alma davranışını teşvik eden bir durumdur.
- Bağımlılık oluşturan maddeyi kesmenin keyifte yapacağı azalma sonucunda bağımlının maddeyi almaya devam etmesine **negatif pekiştiri** adı verilir.

- SSS depresanlarına (eroin,alkol ve uyku ilaçları gibi) bağımlılarda maddenin kesilmesine bağılı olarak gelişen olumsuz tablo yoksunluk (abstinens) sendromu olarak isimlendirilir.

Kullanancın Kişisel Özelliklerinin Bağımlılık Oluşmasındaki Önemi (Predispozisyon)

- Alkolik anne ve babaya sahip bebeklerin ileriki yaşlarda alkole bağımlılık geliştirme potansiyelleri toplumun diğer bireylerinden daha yüksektir.
- Asi karakterli, agresif, sorumluluk duygusu gelişmemiş, motivasyonu ve kişisel onur duygusu düşük, ailesinden çok arkadaşlarına bağlanma eğilimi olan kişiler bağımlılık oluşturmaya daha yatkındırlar.

Sosyokültürel Etkenler

Kişinin içinde bulunduğu toplum da çok önemlidir.

- Bazı toplumlarda veya toplumların belirli kesimlerinde bağımlılık yapan maddelerin veya bitki kısımlarının bireysel veya toplu halde kullanılması.
- Batı ülkelerinde alkollü içki kullanılması
- Güney Amerika'nın bazı bölgelerinde, kırsal alanlarda çalışan kişiler, o bölgelerde yetişen koka yapraklarını günlük işleri arasında çiğnerler.
- Yemende khat çiğnenmesi sosyal bir gelenek olarak toplu halde yapılır.

BAĞIMLILIK YAPAN DİĞER ETMENLER

- Keyif, ferahlık ve gevşeme hisleri gereksinimi
- Güncel sıkıntılardan ve korkulardan kurtulmak
- Yeni zevkler ve yeni eğlenceler aramak
- İlacın etkisi hakkındaki merakını gidermek
- Bilincini genişletmek
- Ruhi çöküşte ve pısrıklıktan kurtulmak
- Çevrenin ve geleneklerin baskısından kurtulmak
- Çevreye özenme ve uyma
- Sevip bağlandığı kişiler tarafından reddedilmek
- Sorumlulukların baskısından kurtulmak

İL AÇ BAĞIMLIL I ĞINDA KİŞİSEL VE SOSYAL ZARAR

Madde suistimali kiři, çevresindekiler ve toplum üzerinde önemli zararlara yol açar.

- Kiři kaza (trafik ve iş kazaları gibi) yapmaya elverişli duruma gelebilir.
- Kişisel hijyenini ve beslenmesini ihmal eder..
- Kiři işini ihmal eder ve suç işleme eğilimine girer.

BAĞIMLILIK YAPAN MADDELERİN SINIFLANDIRILMASI

-
- MSS Stimülanları
 - Halusinojenler
 - Esrar
 - Opium Alkaloidleri ve Diğer Narkotik Analjezikler
 - Sedatif Hipnotikler
 - Etil Alkol
 - Uçucu Çözücüler (Eter, Kloroform, Toluen-bally...)
 - Tütün
 - Diğer Maddeler

Bağımlılık Yapan Maddeler Etkilerine Göre

- SSS Depresanları
- SSS Stimulanları
- Halusinojenler
- Sokak İlaçları

BAĞIMLILIK YAPAN MADDELERİN TEDAVİSİ

- Bağımlılık davranışının öğrenildiğini, karar verme süreciyle bağlantılı olduğunu; o nedenle de, herkesin bağımlılığa eğilimli olduğunu düşünülmemektedir
- Genlerin rol oynadığı konusunda aynı kanıyı paylaşıyorlar. Kişiyi bağımlılığa karşı koruyan yada bağımlılığa iten genler var.
- Bağımlılığa genlerim yol açtı" ifadesi geçerli değil. Ancak, herkesin bağımlılıktan kurtulabileceğini söylemek de yanlış değil.
- Uyuşturucu madde kullanan kişilerde oluşan olumsuz etkileri yok etmek için, birtakım kimyasal tedaviler var. Ancak, ilaç tedavisinin, psikolojik terapiyle desteklenmesi gerekli.

- Müptelalık vakaları ayaktan değil, mutlaka yatırılarak tedavi altına alınmalıdır.

- Vücutta uyuşturucu maddenin yerini tutacak ilaç cinsinden maddeler verilmelidir.
- Psikoterapatik bir yaklaşım yapılarak rehabilitasyon çabalarına sokularak topluma tekrar kazandırılmaya çalışılır.